

การศึกษาเปรียบเทียบความคุ้มค่าของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าว
พื้นที่ทามของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ

A Comparative Study of the Cost-Effectiveness of Changing Rice
Production Technology in the Time Zone of Farmers
in Sisaket Province

ชุตินา เมฆวัน¹

Chutima Mekwan

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคุ้มค่าของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าวพื้นที่ทาม แบบดั้งเดิม และแบบใหม่(คุณภาพ) ของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ มีตัวแปรต้นคือการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าว ตัวแปรตามคือความคุ้มค่าในการผลิต เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) มีกลุ่มเป้าหมายในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งปราชญ์ชาวบ้าน, เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล หัวหน้ากลุ่มเกษตรกร ผู้ใหญ่บ้าน เกษตรกรที่เป็น Key informant สมาชิกกลุ่มสมาชิกครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และ แบบสนทนากลุ่มแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ความคุ้มค่าของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าวพื้นที่ทามแบบดั้งเดิม และแบบใหม่(คุณภาพ) ของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ นั้นการผลิตข้าวโดยใช้เทคโนโลยีแบบใหม่(คุณภาพ) มีความคุ้มค่าในการผลิตมากกว่าการผลิตข้าวโดยใช้เทคโนโลยีแบบดั้งเดิม (ปกติ)

คำสำคัญ (Keywords): ความคุ้มค่า; การปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าว; เกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ

Abstract

The purpose of this research was to According to the rice production using quality technology in the flood plain areas of farmers in Sisaket Province. There is a variable which is the change in rice production technology. The dependent variable is the cost-effectiveness of production. It is a mixed method research. The information

Received: 2022-05-03 Revised: 2022-06-17 Accepted: 2022-06-20

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: ccchutima.mak@gmail.com

was collected from both formal and informal leaders consisted of village philosophers, chiefs of agricultural district, chiefs of agricultural sub-district, key informants from the head of farmer groups, village headmen, group members, and household members. The research instruments consisted of 1) structured interview form and 2) focus group discussion form. The findings revealed as follows: According to the rice production using quality technology in the flood plain areas of the flood plain, they spent lower cost and earned from the quality and more amount of rice. Therefore, the rice production using quality technology was worthier than rice production using traditional technology (regular).

Keyword: The cost-effectiveness; Changing rice production technology; Farmers in Sisaket Province

บทนำ (Introduction)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิที่สำคัญของประเทศ โดยครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 60 ปลูกข้าวไว้บริโภคและเพื่อการค้า (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560) จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, (2564) ในปี 2562/2563 ทั้งประเทศไทยมีเนื้อที่การปลูกข้าวนาปีทั้งหมด 61,197,134 ไร่ และมีผลผลิต จำนวน 24,064,170 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 445 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเนื้อที่ในการปลูกข้าวมากที่สุดของประเทศ คือซึ่งมีพื้นที่ถึง 37,799,154 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 61.77

ปัจจุบันชาวนาในพื้นที่ภาคอีสานประสบปัญหาหลักด้านต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ทั้งค่าใช้จ่ายด้านเมล็ดพันธุ์ แรงงาน ปุ๋ยยา ค่าขนส่ง แต่ผลผลิตกลับมีปริมาณเท่าเดิมจากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2563) พบว่าในปี 2563 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่ 357 กิโลกรัม ซึ่งต่ำที่สุดหากเทียบกับภาคอื่นๆในประเทศไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวนาภาคอีสาน ปัญหาดังกล่าวพบว่ามีสาเหตุมาจากหลายสาเหตุ โดยสาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งคือวิธีการผลิตข้าวของชาวนาที่ปัจจุบันมีการผลิตแบบเน้นปริมาณ และความสะดวกรวดเร็วในการผลิตให้ความสำคัญในการผลิตน้อย การผลิตในแบบปกติในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นการผลิตแบบรวดเร็วใช้เงินในการผลิต ทั้งค่าไถ ค่าเมล็ดพันธุ์ เพื่อทำนาหว่าน ค่าสารเคมีและปุ๋ยเคมี ค่าขนส่ง ส่วนการขายก็เน้นขายข้าวสด ดังนั้นราคาข้าวจึงกำหนดมาจากนายทุนที่รับซื้อข้าวเป็นหลัก

จังหวัดศรีสะเกษเป็นพื้นที่หนึ่งในประเทศไทยที่มีการผลิตข้าวมาช้านาน และปัจจุบันประสบปัญหาต้นทุนในการผลิตสูงแต่ผลตอบแทนจากต่ำ เช่นเดียวกัน ในปัจจุบันจังหวัดศรีสะเกษมีการผลิตข้าวครอบคลุมทุกอำเภอในจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีวิธีการผลิตทั้งแบบนาปี และนาปรัง โดยพื้นที่การผลิตข้าวแบบนาปรังจะเป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้เขตชลประทานหรืออยู่ใกล้เขตแม่น้ำ โดยแหล่งน้ำที่สำคัญในจังหวัดศรีสะเกษเช่น แม่น้ำมูล ห้วยสำราญ ห้วยขย่ง วิธีการผลิตข้าวในปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการผลิต แต่ยังเป็นเทคโนโลยีแบบดั้งเดิม(ปกติ) คือมีรูปแบบการผลิตที่มุ่งเน้นปริมาณ ไม่มี

การคัดเมล็ดพันธุ์เอง เน้นการซื้อเมล็ดพันธุ์ มีการใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชเพื่อใช้ในการผลิต เน้นการทำนาหว่านไม่มีการตัดข้าวปน จึงส่งผลกระทบต่อความคุ้มค่าในการผลิตอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาดังกล่าวได้มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงภาคประชาชนในจังหวัดได้มีการหาทางออกร่วมกันจนมีกลุ่มเกษตรกรบางกลุ่มเริ่มเห็นทางออกของปัญหาด้วยการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตให้เป็นแบบใหม่(คุณภาพ) ที่มุ่งเน้นการทำนาแบบอินทรีย์ประณีต มีการคัดเมล็ดพันธุ์ ปักดำ ตัดข้าวปน ไม่มีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีในการผลิต แต่ยังเป็นเพียงกลุ่มเกษตรกรเพียงส่วนน้อยเนื่องจากกระบวนการผลิตแบบนี้ต้องใช้ความปราณีตและใส่ใจในการผลิต และกระบวนการปรับเปลี่ยนให้เห็นผลต้องใช้เวลาและกำลังใจในการผลิต ดังนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญ

ตำบลหนองแคเป็นพื้นที่หนึ่งในจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีการรวมกลุ่มในการผลิตข้าวแบบใหม่(คุณภาพ) โดยพบกลุ่มเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตให้เป็นแบบใหม่(คุณภาพ)เนื่องจากในอดีตเป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีต้นทุนการผลิตสูงและยังได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนราษีไศล ซึ่งเป็นเขื่อนคอนกรีต มีบานประตูระบาย น้ำ 7 บาน กันแม่น้ำมูลที่บ้านห้วย-บ้านดอนงูเหลือม เขื่อนแห่งนี้เริ่มเก็บกักน้ำในปี พ.ศ. 2536 โดยการอนุมัติก่อสร้างของคณะรัฐมนตรีในเดือนพฤษภาคม 2532 ใน รัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งเมื่อปี พ.ศ. 2532 ให้ก่อสร้างเขื่อนปิดกั้นแม่น้ำมูลที่บริเวณบ้าน ห้วยอำเภอรามาศไศล จังหวัดศรีสะเกษ เป็นฝายยางเก็บน้ำไม่เกิดตลิ่ง ปัจจุบันมีปริมาณการกักเก็บน้ำปกติ อยู่ที่ 74.46 ล้าน ลูกบาศก์เมตร มีประตูระบายน้ำ 7 บานประตูโดยในเขตพื้นที่อำเภอรามาศไศล พื้นที่ดังกล่าวจึงทำให้เป็นพื้นที่พื้นที่ที่มีแม่น้ำมูลไหลผ่านยาวที่สุดในจังหวัดศรีสะเกษ ส่งผลให้มีพื้นที่ชุ่มน้ำหรือพื้นที่ทามยาวที่สุดในจังหวัด พื้นที่นาทามปัจจุบันจึงมีการปลูกข้าวและทำการเกษตรในพื้นที่

การรวมกลุ่มเพื่อการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตให้เป็นแบบใหม่(คุณภาพ)ในพื้นที่ตำบลหนองแค เป็นเกษตรกรเพียงส่วนน้อยในพื้นที่ โดยกระบวนการผลิตมีความปราณีต ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมเมล็ดพันธุ์ โดยมีการคัดเมล็ดพันธุ์ด้วยมือ ทั้งคัดเมล็ดพันธุ์แบบรวง แบบแคะเมล็ด แบบแช่น้ำเกลือ ขั้นตอนการเตรียมดินเตรียมแปลง ที่มีการวิเคราะห์สภาพดินของตนเอง การปรับปรุงสภาพดินให้เหมาะสมกับการปลูกข้าว การทำปุ๋ยบำรุงดิน ขั้นตอนการปลูกข้าวที่มุ่งเน้นให้เกิดข้าวที่มีคุณภาพตั้งแต่การตกกล้า คัดกล้า ดำนากล้าต้นเดียว ขั้นตอนการดูแลรักษา ที่หมายรวมถึงการตัดข้าวปน การใส่สารบำรุงให้เหมาะสมกับทุกช่วงของการเจริญเติบโตของข้าว จนถึงการเก็บเกี่ยวและจัดเก็บข้าวให้ได้คุณภาพทั้งระยะเวลาเก็บเกี่ยว ขั้นตอนการเก็บเกี่ยว จนถึงการเก็บรักษาข้าวให้มีคุณภาพให้เกิดความคงอยู่ของสารอาหารหรือสารพฤกษเคมีของข้าว จนถึงการแปรรูปและจัดจำหน่าย ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของข้าว โดยคุณภาพของเมล็ดข้าวแบ่งออกได้เป็นสองประเภท คือคุณภาพเมล็ดทางกายภาพซึ่งหมายถึงลักษณะรูปร่างและขนาดของเมล็ดที่มองเห็นได้และคุณภาพทางเคมีหมายถึงองค์ประกอบ ทางเคมีที่รวมกัน เป็นเม็ดแบ่งของข้าวที่หุงต้มเพื่อบริโภค (งามชื่น คงเสรี, 2546) นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อความคุ้มค่าในการผลิตข้าวตามมา โดยความคุ้มค่าในการผลิต ประกอบด้วยการผลิตข้าวจะมีขั้นตอนควบคุมการผลิตที่สำคัญหลายประการ ดังนั้นในกระบวนการ

ผลิตข้าวจะเน้นเรื่องของความสามารถในการควบคุมต้นทุนในการผลิต กระบวนการผลิตโดยมีเป้าหมายที่จะควบคุมให้การผลิตมีคุณภาพที่ดี มีความสม่ำเสมอ สามารถผลิตข้าวให้ได้ตรงตามเป้าหมาย ซึ่งหากทำได้จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและรายได้ในครัวเรือนของกลุ่มเกษตรกรเหล่านั้น

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความคุ้มค่าของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าวพื้นที่หาม แบบดั้งเดิม (ปกติ) และแบบใหม่ (คุณภาพ) ของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตของเกษตรกรอื่น โดยเลือกพื้นที่ที่มีพื้นที่อำเภอราศีไศล พื้นที่ที่มีพื้นที่ที่มีการทำนาหาม (นาในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ) ยาวที่สุดในจังหวัดศรีสะเกษ กระบวนการศึกษามุ่งหวังว่า องค์ความรู้จากการศึกษาจะสามารถนำมาถ่ายทอดและสร้างความตระหนักและเป็นทางเลือกให้กับเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีความสนใจและมีแนวโน้มในการผลิตข้าวที่มีคุณภาพ ซึ่งจะเกิดประโยชน์โดยตรงต่อตัวเกษตรกรรุ่นใหม่ในอนาคต อีกทั้งยังส่งผลดีต่อผู้บริโภคที่มีข้าวคุณภาพบริโภคในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคุ้มค่าในการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าวพื้นที่หาม แบบดั้งเดิม(ปกติ)และแบบใหม่(คุณภาพ) ของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ

วิธีการดำเนินการวิจัย (Research Methods)

วิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research)

โดยใช้ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) กับผู้ปฏิบัติการประเด็นต้นทุนในการผลิตข้าวรายครัวเรือน ทั้ง 1) ค่าแรงคน 2) ค่าทรัพยากรที่รวมทั้ง เงิน วัสดุ อื่นๆ 3) ค่าเครื่องจักร เครื่องยนต์ และปริมาณการผลิตข้าวและผลตอบแทนจากผลผลิตข้าว ในพื้นที่อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) กับผู้ปฏิบัติการ ประเด็นการทำนาที่ส่งผลต่อคุณภาพและปริมาณและรายได้ที่เกิดขึ้นจากปริมาณการผลิตข้าวและคุณภาพของข้าว ในพื้นที่อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย และสนทนากลุ่ม(Focused Group Discussion)ใช้กับกลุ่มผู้รู้ ผู้เกี่ยวข้อง และผู้ปฏิบัติการ ประเด็นคำถามต้นทุนในการผลิตข้าว กับความคุ้มค่าในการทำนาที่ส่งผลต่อคุณภาพและปริมาณและและรายได้ที่เกิดขึ้นจากปริมาณการผลิตข้าวและคุณภาพของข้าวของเกษตรกรในพื้นที่

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้รู้ อันประกอบด้วย ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ประกอบด้วยปราชญ์ชาวบ้าน, เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล หัวหน้ากลุ่มเกษตรกร รวมจำนวน 10 คน
2. ผู้ปฏิบัติการ อันประกอบด้วย เกษตรกรในพื้นที่วิจัยที่ประกอบอาชีพทำนาที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปและมีประสบการณ์การทำนาในพื้นที่ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป รวมทั้งหมดจำนวน 20

ครัวเรือน โดยในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย เริ่มจากการค้นหาพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มในการผลิตข้าวแบบใหม่(คุณภาพ)ในพื้นที่ตามจำนวน 1 ตำบล ในอำเภอราศีไศล หลังจากนั้นคัดเลือกเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทำนาที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปและมีประสบการณ์การทำนาในพื้นที่ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป และมีการผลิตข้าวแบบใหม่(คุณภาพ)และแบบดั้งเดิม(ปกติ) รวมทั้งหมด 20 ครัวเรือน โดยมีรายละเอียดดังนี้

เกษตรกรที่เป็น Key informant ที่มีการผลิตข้าวแบบใหม่(คุณภาพ)ในพื้นที่ตามอำเภอราศีไศล และเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีการผลิตข้าวแบบใหม่(คุณภาพ)ในพื้นที่ตาม จำนวน 10 ครัวเรือน

เกษตรกรอื่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มและอาศัยอยู่ในตำบลเดียวกันและมีการผลิตข้าวแบบดั้งเดิม(ปกติ) ที่อยู่ในพื้นที่ตามอำเภอราศีไศล จำนวน 10 ครัวเรือน

3. ผู้เกี่ยวข้อง อันประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกกลุ่ม สมาชิกชุมชน 2 พื้นที่ จำนวน 10 คน

2.เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือหลักในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.แบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1.1 แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) ประเด็นการทำนาที่ส่งผลต่อคุณภาพและปริมาณและรายได้ที่เกิดขึ้นจากปริมาณการผลิตข้าวและคุณภาพของข้าว ในพื้นที่อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ ผู้ปฏิบัติการ

2) การสนทนากลุ่ม (Focused Group Discussion) ประเด็นคำถามต้นทุนในการผลิตข้าว กับความคุ้มค่าในการทำนาที่ส่งผลต่อคุณภาพและปริมาณและและรายได้ที่เกิดขึ้นจากปริมาณการผลิตข้าวและคุณภาพของข้าวของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติการ และผู้เกี่ยวข้อง

3) แบบสอบถาม ประเด็นต้นทุนในการผลิตข้าวรายครัวเรือน ทั้ง 1) ค่าแรงคน 2) ค่าทรัพยากรที่รวมทั้ง เงิน วัสดุ อื่นๆ 3) ค่าเครื่องจักร เครื่องยนต์ และปริมาณการผลิตข้าวและผลตอบแทนจากผลผลิตข้าว ในพื้นที่อำเภอราศีไศล จังหวัดศรีสะเกษ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ ผู้ปฏิบัติการ

การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยการให้ที่ปรึกษาโครงการวิจัย และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมและสอดคล้องของเนื้อหา แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในพื้นที่อื่น ซึ่งมีความใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย แต่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายก่อนนำมาสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริง

การรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 3 ช่วงดังนี้

ช่วงที่ 1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูล

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รวบรวมข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากหน่วยราชการ สถาบันการศึกษา เอกชน ประเพณีหนังสือ ตำรา รายงานการประชุม งานวิจัย ปรินต์ นิตยสาร ภาคนิตยสาร การศึกษาค้นคว้าอิสระ อินเทอร์เน็ต และวีดิทัศน์

ช่วงที่ 2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

1) ประชุมเตรียมการและวางแผนการดำเนินการวิจัย และสร้างเครื่องมือการวิจัย (แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม แบบสอบถาม)

2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลต้นทุนในการผลิตข้าว ทั้ง 1) ค่าแรงคน 2) ค่าทรัพยากรที่รวมทั้ง เงิน วัสดุ 3) ค่าเครื่องจักร เครื่องยนต์ โดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ และสอบถาม

3) ดำเนินการสรุปวิเคราะห์เปรียบเทียบความคุ้มค่าของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าวพื้นที่ทาม แบบดั้งเดิม(ปกติ)และแบบใหม่ (คุณภาพ) โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม

ช่วงที่ 3 สรุปและประเมินผล

1) สรุปวิเคราะห์ผลการวิจัย

2) รายงานผลการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การสรุปวิเคราะห์ผลการวิจัยและประเมินผลการวิจัย โดยใช้การการจัดกระทำข้อมูลและการสรุปวิเคราะห์ประเมินผลของข้อมูลนั้นผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากภาคสนามมาจัดกระทำดังต่อไปนี้

1) นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ มาศึกษาอย่างละเอียด พร้อมจัดระบบหมวดหมู่ ตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้

2) นำข้อมูลจากภาคสนามที่ มาจัดแยกแยะประเภท จัดหมวดหมู่และสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัย

3) ข้อมูลเชิงคุณภาพนำที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารและข้อมูลภาคสนามที่รวบรวมได้จากการ มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ร่วมกันกับที่มิจัยรวมถึงการตรวจสอบและเติมเต็มข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องอื่นๆในพื้นที่ผ่านเวทีการคืนข้อมูลผลการศึกษาวิจัย รวมถึงการตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยการตรวจสอบแหล่งของข้อมูล จาก **ทั้งแหล่งเวลา, แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล**และนำเสนอข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษาวิจัยตามความมุ่งหมายของการวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) พร้อมแสดงตาราง ภาพถ่าย ประกอบคำอธิบาย

4) ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ และหาค่าเฉลี่ยแล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาคุณค่าของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าวพื้นที่ทาม แบบดั้งเดิม (ปกติ) และแบบใหม่ (คุณภาพ) ของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ พบว่าการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าวพื้นที่ทามมีผลต่อความคุ้มค่าที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะ การปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าวแบบดั้งเดิมหรือแบบปกติกับการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าวแบบใหม่(คุณภาพ) โดยการวิจัยสามารถคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษาคือ ตำบลหนองแค อำเภอรามัญ จังหวัดพิจิตร พื้นที่การผลิตข้าวแบบนาทามโดยพื้นที่ตำบลหนองแคอำเภอรามัญ โดยพื้นที่ดังกล่าวมีสภาพดินประกอบไปด้วย ดินเหนียว ดินร่วน ดินทราย และมีศักยภาพในเรื่องของทรัพยากรน้ำจึงทำให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวนาปรังได้มากกว่า 1 ครั้งต่อปี เนื่องจากมีพื้นที่ที่ติดกับแม่น้ำมูล ซึ่งถือเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ที่ นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ที่อยู่ติดกับเขื่อนราษีไศล โดยประชากรตำบลหนองแค ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกรโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา คิดเป็นร้อยละ 90 ซึ่งพันธุ์ข้าวหลักที่เพาะปลูกประกอบด้วยพันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105 และข้าวหอมมะลิ 115 นอกจากนั้นยังมีเกษตรกรในพื้นที่มีการปลูกข้าวสายพันธุ์พื้นบ้านในพื้นที่ด้วย โดยเฉพาะในพื้นที่โคก หนองนาโมเดล ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นแบบทำการเกษตร ที่เกิดจากคนในชุมชนบางส่วนได้เข้าร่วมกลุ่มกับสมาคมคนทาม และได้สละพื้นที่เพื่อจัดทำแปลงสาธิตโคกหนองนาโมเดล โดยในพื้นที่มีการทดลองปลูกข้าวสายพันธุ์พื้นบ้านถึง 50 สายพันธุ์ และปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าวแบบใหม่ (คุณภาพ) อีกด้วย

ด้านการศึกษาเปรียบเทียบคุณค่าของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าวพื้นที่ทาม แบบดั้งเดิม (ปกติ) และแบบใหม่ (คุณภาพ) พบความแตกต่างอย่างเด่นชัด ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกที่มีการผลิตข้าวแบบใหม่(คุณภาพ)ในพื้นที่ทามอำเภอรามัญ และเป็นการศึกษาเกษตรกรที่มีการผลิตข้าวแบบใหม่(คุณภาพ)ในพื้นที่ทาม จำนวน 10 ครัวเรือน และ เกษตรกรอื่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มและอาศัยอยู่ในตำบลเดียวกันและมีการผลิตข้าวแบบดั้งเดิม(ปกติ) ที่อยู่ในพื้นที่ทามอำเภอรามัญ จำนวน 10 ครัวเรือน โดยสามารถสรุปความ ค่ำค่า ด้านสิ่งต้นทุนในการผลิต ที่ประกอบไปด้วย 1) ค่าแรงคน 2) ค่าทรัพยากรที่รวมทั้ง เงิน วัสดุ อื่นๆ 3) ค่าเครื่องจักรเครื่องยนต์ กับกับรายได้ที่เกิดขึ้นจากปริมาณและคุณภาพของข้าว โดยรวบรวมจากรายได้ในการขายผลผลิตโดยตรงเช่นขายเมล็ดข้าวเปลือกสด ขายเป็นเมล็ดพันธุ์ และรายได้จากการใช้ประโยชน์จาก ผลผลิตในแบบอื่นเช่นขายข้าวสาร ขายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว)

จากข้อมูลข้างต้นสามารถเปรียบเทียบ การผลิตข้าวโดยใช้เทคโนโลยีแบบคุณภาพ ในพื้นที่ทาม ตำบลหนองแค อำเภอรามัญ ได้ว่าการผลิตข้าวแบบใหม่ (คุณภาพ) มีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่าแต่รายได้จากคุณภาพและปริมาณของข้าวสูงกว่า ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการ ผลิตข้าวแบบใหม่ (คุณภาพ) มีความคุ้มค่าในการผลิตมากกว่าการผลิตข้าวแบบดั้งเดิม (ปกติ) โดยมี รายละเอียดดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ความคุ้มค่าของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าวพื้นที่ทุ่งและพื้นที่ทาม

รายการ	พื้นที่ทาม	
	แบบใหม่ (คุณภาพ)	แบบดั้งเดิม (ปกติ)
จำนวนไร่ใช้ผลิตข้าว		
1-10 ไร่	4	3
11-15 ไร่	3	1
16-20 ไร่	0	2
21-25 ไร่	3	2
26-30 ไร่	0	2
จำนวนครั้งที่ทำนา/ คราวเรือน		
1 ครั้ง	9	5
2 ครั้ง	1	4
3 ครั้ง	0	1
ค่าใช้จ่ายในการผลิต/ปี		
ค่าพันธุ์ข้าว	36,700	800
ค่าไถ/หว่าน/ปัก/หยอด	19,500	41,300
ค่าปุ๋ย	19,000(คอก/พืชสด)	91,590
ค่ายา/กำจัดศัตรูพืช	-	7,600
ค่ารถเกี่ยว	15,400	103,700
ค่าขนส่ง	13,600	12,100
เฉลี่ย/ไร่	1,021.57	1,452.49
รายรับจากการผลิต/ปี		
เก็บไว้บริโภคในครัวเรือน	/	/
ขายข้าวเปลือก	980,000	123,100
แปรรูปขาย/ขายข้าวสาร	230,000	-
ขายพันธุ์ข้าว	146,000	-
เฉลี่ย/ไร่	16,823.53	695.48
กำไร (บาท/ไร่)	15,801.96	-757.01

จากตารางที่ 1 สามารถอธิบายความคุ้มค่าของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าวพื้นที่หาม แบบดั้งเดิม (ปกติ) และแบบใหม่ (คุณภาพ) ของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ ได้ดังนี้

1. ความคุ้มค่าในการผลิตข้าวแบบดั้งเดิม(ปกติ) จากการศึกษาเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกข้าว ในพื้นที่ตำบลหนองแค อำเภอรามัน ประกอบด้วย 10 ครัวเรือน โดยตัวแทนครัวเรือนที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่อายุอยู่ที่ 56-65 ปี คิดเป็นร้อยละ 30 และครัวเรือนทั้งหมดมีที่นาเป็นกรรมสิทธิ์ของครอบครัวและส่วนใหญ่มีที่นาจำนวน 5 - 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 30 นอกจากนี้ครัวเรือนส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 50 มีการทำนา ปีละ 1 ครั้ง โดยพันธุ์ข้าวที่ใช้ในการผลิต ในนาปีส่วนใหญ่คือพันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105 ถึงร้อยละ 70 เช่นเดียวกับนาปรังที่ร้อยละ 50 ใช้พันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105 ด้านค่าใช้จ่ายในการผลิตข้าวพบว่ารายจ่ายจากการทำนา ต่อ 1 ครั้งใน 1 ปีพบว่าค่าใช้จ่าย โดยเฉลี่ยของครัวเรือนทั้ง 10 ครัวเรือน ต่อไร่ คือ 1,452.49 บาท และหากเปรียบเทียบกับรายรับและ การใช้ประโยชน์ของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนมีการเก็บข้าวไว้บริโภคในครัวเรือนและแบ่งส่วนที่เหลือจาก การเก็บไว้บริโภค จำหน่ายเป็นข้าวเปลือกเพียงอย่างเดียว จึงทำให้มีรายรับเฉลี่ยต่อไร่เพียง 695.48 บาท ส่งผลให้รายรับต่ำกว่ารายจ่ายถึง 757.01 บาทต่อไร่

2. ความคุ้มค่าในการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าวแบบใหม่ (คุณภาพ) ทำการศึกษาเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ผลิตข้าวแบบคุณภาพในพื้นที่ ประกอบด้วย 10 ครัวเรือน โดยตัวแทนครัวเรือนที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 30 อายุอยู่ที่ 46-55 ปี และ 56-65 มีพื้นที่การทำนาส่วนใหญ่ต่ำกว่า 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40 และส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 90 ทำนา 1 ครั้งต่อปี มีเพียง 1 ครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 10 ที่ทำนา 2 ครั้งต่อปี โดยพันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกมากที่สุดคือพันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105 ส่วนนาปรังมีเพียง 1 ครัวเรือนที่ทำนาปรังโดยปลูกข้าว หลากหลายสายพันธุ์ในพื้นที่ ด้านค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการผลิตข้าวพบว่าต้นทุนในการผลิตข้าวแบบใหม่ (คุณภาพ) จำนวน 10 ครอบครัวยุ มีต้นทุนเฉลี่ยต่อไร่ต่ำกว่ารายรับและ การใช้ประโยชน์ในการผลิตต่อไร่คือ รายรับเฉลี่ยต่อไร่ จำนวน 16,823.53 บาทต่อไร่ ส่วนค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อไร่คือ 1,021.57 บาทต่อไร่ ซึ่งมี ผลต่างเฉลี่ยต่อไร่จำนวน 15,801.96 บาท

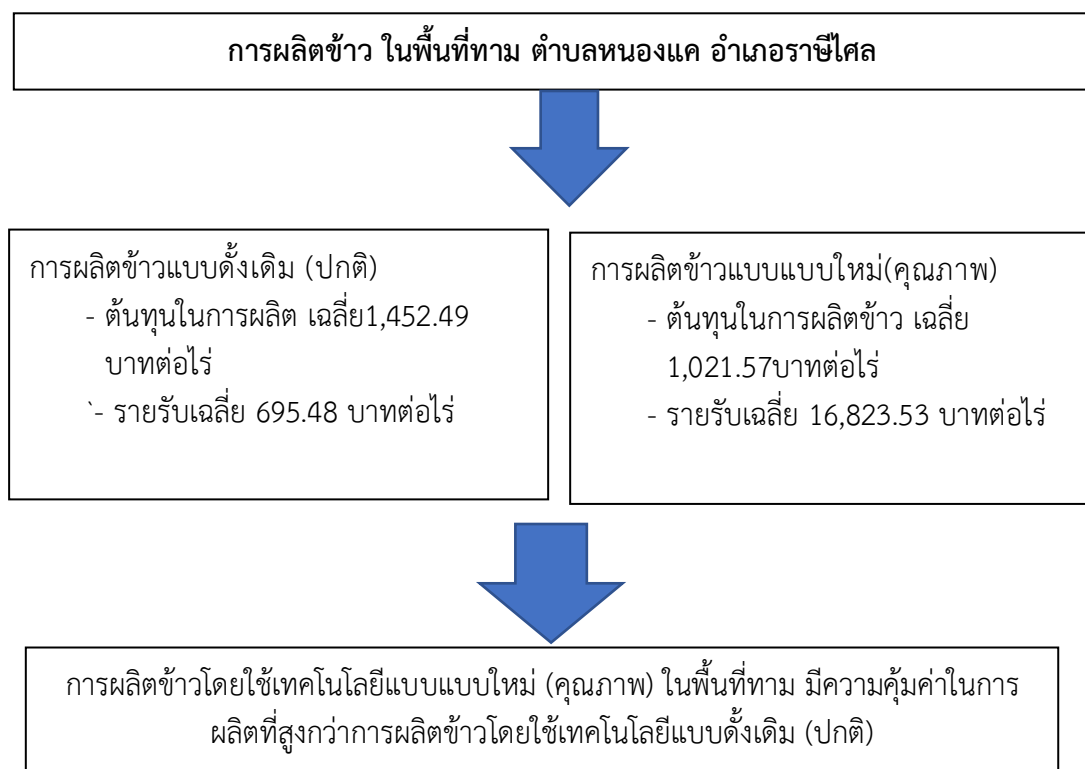
ข้อมูลในตารางข้างต้น สามารถแสดงให้เห็นว่าหากเปรียบเทียบ รายรับและรายจ่ายแต่ละครัวเรือนของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลหนองแค อำเภอรามัน ที่ผลิตข้าวโดยใช้เทคโนโลยีแบบ ดั้งเดิม (ปกติ) และผลิตข้าวใช้เทคโนโลยีแบบใหม่ (คุณภาพ) จะพบได้ว่า การผลิตข้าวแบบใหม่ (คุณภาพ) มีค่าใช้จ่ายในการผลิตเฉลี่ยต่ำกว่าการผลิตข้าวโดยใช้เทคโนโลยีแบบดั้งเดิม (ปกติ) และการผลิตข้าวแบบใหม่ (คุณภาพ) มีรายรับจากการผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงกว่าการผลิตข้าวแบบดั้งเดิม (ปกติ) เนื่องด้วยการผลิตข้าว แบบใหม่ (คุณภาพ) สามารถผลิตข้าวได้ปริมาณที่มากกว่าและมีคุณภาพมากกว่า จึงสามารถขาย ผลผลิตทั้งแบบโดยตรง (ขายเมล็ดข้าวสด ขายเมล็ดพันธุ์)และการใช้ประโยชน์จากผลผลิตในแบบอื่น (ขายข้าวสาร ขายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว) จึงส่งผลต่อความคุ้มค่าที่มากกว่า

จากข้อมูลดังกล่าวจึงสรุปได้ว่าการผลิตข้าวโดยใช้เทคโนโลยีแบบใหม่ (คุณภาพ) ในพื้นที่ทาม มีความคุ้มค่าในการผลิตที่สูงกว่าการผลิตข้าวโดยใช้เทคโนโลยีแบบดั้งเดิม (ปกติ) โดยจากตารางจะพบว่าเป็นผลมาจากการขายผลผลิตเองโดยการนำข้าวมาสีเป็นข้าวสารหรือนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์แล้วขายแทนการขายข้าวเปลือกหรือเพียงอย่างเดียว ซึ่งส่งผลให้มีผลกำไรมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการศึกษาความคุ้มค่าจากการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตข้าวพื้นที่ทามมีผลต่อความคุ้มค่าที่แตกต่างกัน โดยการผลิตข้าวใช้เทคโนโลยีแบบใหม่ (คุณภาพ) มีความคุ้มค่ามากกว่าแบบดั้งเดิม(ปกติ) เนื่องด้วยการผลิตข้าว แบบใหม่ (คุณภาพ) มีต้นทุนในการผลิตที่ต่ำกว่าไม่มีค่าปุ๋ยเคมี ค่ายากำจัดศัตรูพืช อีกทั้งยังสามารถผลิตข้าวได้ปริมาณที่มากกว่าและมีคุณภาพมากกว่า โดยคุณภาพในที่นี้หมายถึงปริมาณในการผลิตและคุณภาพของข้าวที่ตรงตามสายพันธุ์ มีการปลอมปนปริมาณน้อย และเป็นการผลิตที่ไร้สารเคมีจึงสามารถขาย ผลผลิตทั้งแบบโดยตรง (ขายเมล็ดข้าวสด ขายเมล็ดพันธุ์) และการใช้ประโยชน์จากผลผลิตในแบบอื่น (ขายข้าวสาร ขายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว) จึงส่งผลทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำกว่าและกำไรจากผลผลิตที่มากกว่าจึงส่งผลต่อความคุ้มค่าที่มากกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ พิรานันท์ ยาวิชัย และคณะ (2561) ที่ได้ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวพันธุ์ กข15 ของเกษตรกรในเขตหมู่บ้านโป่งศรีนคร ตำบลโรงช้าง อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย พบว่า ต้นทุนในการปลูกข้าวพันธุ์ กข15 ประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ต้นทุนค่าวัสดุปัจจัย 10.77 ต้นทุนค่าแรงงานร้อยละ 15.38 และต้นทุนค่าใช้จ่ายการผลิตร้อยละ 73.85 และสอดคล้องกับแนวคิดของ กนกกาญจน์ ศรีสุรินทร์ และคณะ (2560) ได้ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวนาปรัง ภูมิศึกษา บ้านฮี หมู่ 3 ตำบลเขาเจริญ อำเภอดงระการพิชผลดี จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผลตอบแทนจากการลงทุนปลูกข้าวหอมมะลิ มีกำไรสุทธิจากการปลูกข้าวเฉลี่ย 1,092.13 บาทต่อไร่ อัตรากำไรสุทธิต่อต้นทุน 27.22% อัตรากำไรสุทธิต่อยอดขาย 21.40% อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) 22.59% เนื่องจากเกษตรกรมีต้นทุนในส่วนของการใช้จ่ายในการผลิตที่สูง ส่งผลให้กำไรสุทธิจากการปลูกข้าวเฉลี่ยต่ำจึงส่งผลให้อัตราผลตอบแทนแสดงอยู่ในอัตราที่ต่ำเช่นกัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. นักวิจัยที่ทำการวิจัยต่อยอดควรศึกษารายละเอียดของวิธีการขั้นตอนการผลิตข้าวแบบใหม่(คุณภาพ) เพื่อนำผลการวิจัยไปถ่ายทอดกับเกษตรกรกลุ่มอื่นๆและนำข้อมูลเผยแพร่แก่หน่วยงานในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- กนกกาญจน์ ศรีสุรินทร์ และคณะ. (2560). ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวนาปรัง กรณีศึกษาบ้านฮีหมู่ 3 ตำบลคาเจริญ อำเภอดงเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี. ในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 2 “การวิจัย 4.0 เพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”: 1201-1210. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชธานี.
- งามชื่น คงเสรี. (2546). ข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าว. (ม.ป.ท.): กรมวิชาการเกษตร.
- สำนักงานสถิติการเกษตร. (2562). ข้อมูลการผลิตสินค้าเกษตร. สืบค้น 20 ธันวาคม 2564, จาก <http://www.oae.go.th/economicdata/majorrice59-60.html>.

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). ตารางแสดงรายละเอียดข้าวนาปี ปี2562/2563. สืบค้น 20 มีนาคม 2565, จาก <https://www.oae.go.th/view>
- พิรำนันท์ ยาวิชัย และคณะ. (2561). ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวพันธุ์ กข15 ของเกษตรกรในเขต หมู่บ้านโป่งศรีนคร ตำบลโรงช้าง อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย. วารสารธุรกิจปริทัศน์. 10(1), 7-24.